

FERDINANDY GYÖRGY

Apánk tyúkjá

A grillcsirke itt az Újvilágban a magányos férfiak mindennapi kenyeré. Mióta egyedül élek, én is egyre gyakrabban ráfanyalodom. Ímmel-ámmal, igen, de ennek oka és magyarázata van. Ez az amerikai sültcsirke ugyanis csak külsőre hasonlít a szárnyasjóságra, ami egy talán sosemvolt régi világban kint kapirgált az udvaron.

Kezdve azon, hogy se feje, se lába. Itt jön! – mondják vállvonogatva az amerikaiak. Ám legyen! Van azonban még valami, ami a csomagból kimaradt. Mert a régi idők szárnyaiban volt egy magányos, vé-betű formájú csont. Valahol a mellük húzában, ahonnan nem is olyan könnyű kiszedni. Márpedig, útban az Újvilág felé, ez a csont, a szerencsecsont is elveszett.

Kölyökkoromban verekedtünk érte. Megfogtuk a szárát, és nagyon erősen kívántunk valamit. Azután addig feszítettük, amíg elszakadt. Akinek a hosszabbik fele maradt a kezében, nyert. Ilyenkor persze be kellett volna vallani, hogy mire gondolt az ember. De ezt már senki se szerette. A titkát mindenki csak ennek a csenevész csirkecsontnak súgta meg.

Nem mintha olyan sok mindenre vágnék. Tulajdonképpen már nem is vágyom semmire. És különben is: kettőn áll a vásár! En pedig egyedül élek, mint az ujjam. Kivel húzna sorsot itt az Újvilágban egy hozzám hasonló idegen?

Azért valami más is van a pakliban. Mert én, valahányszor betévedek egy grillbe, apám gőzölgő becsinált levesére, a háborút követő első békés vasárnap sültcsirke-illatára gondolok.

*

Aznap beállított hozzánk, a romok közé, egy ember:

– A doktor úr él! – mondta. Várja magukat.

Apa nem volt velünk: úgy tudtuk, eltűnt a háborúban.

Vizet forraltunk, lesikáltam magam. Anyánk mind a hármunkra hófehér inget adott. A villamosok még nem jártak, akinek dolga volt, gyalogolt. Vagy teherautón utazott.

Apa pedig valahol messze, egy külvárosi klinikán dolgozott. Emlékszem, takaros kis tér volt a háza előtt. Errefelé az utcák se voltak romosak. Április volt, lágy, hófehér tavasz, ő pedig, apa, kint várt minket a kapuban.

Apa, hogy is mondjam, furcsa volt. Egészen előrehajolt, és két rövid mankóra támaszkodott.

– Muci! – mondta anyának, és mintha megbicsaklott volna a torkában a hang.

Körülültük az asztalt. Középen, egy nagy piros fazékban, zöldségleves illatozott.

– Ez itt Erzsike nővér!

Apánk elénktolt egy fehérbóbitás lányt, aki eddig a konyhában matatott.

– Na, mi lesz ebédre? – kérdezte diadalmasan.

A tyúkot – mert az volt – Soroksárról hozta egy beteg. Erzsike kirakta elénk a mélytányérokat.

– Apátok tyúkjá! – mondta anya, és a bóbitásra sandított.

Akkor már hónapok óta nem ettünk meleg ételt. Egy kicsit égette a szánkat a leves. A tányérba hajoltunk, az asztal körül mindenki hallgatott.

*

Először – mint kacsa a nokedlit – lenyeltük a cércnametétet. Azután apánk kihalászta a fazékból a sárgarépat meg a zellert. Utoljára az aprólék következett. Ez volt az egészben a legizgalmasabb. Én a májat kaptam, öcsém a zuzát.

– A szív – mondta apánk – Puppinak!

Ez is olyan furcsa volt, hogy a régi, bugyuta becenevünkön szólított. A húgomból girhes, kutyaképű bakfis lett a háború alatt. A Kuvasz. És anyánkat se szólította már senki Mucinak.

– Erzsike a lábát szereti – folytatta apánk.

– Pfuj!

A nővérke elvörösödött, de azután mégiscsak kivette a pikkelyesbőrű, citromsárga lábakat.

– A taraját? – kérdezte apa, mert a tyúk feje is ott úszott a levesben. – A taraja – mondta nevetve – ínycsfalat!

Ő maga meglegedett a szemével. Cuppogva szopogatta. Anyánk sápadtan hallgatott. Később gyakran mondták nekem a halászok, hogy a hálnak is a szeme a legfinomabb.

A leves után pedig a főétel következett. A csirke! Erzsike behozta a tálat.

– Valódi csirke! – mondta öcsém.

Olyan, aminek két szárnya, és két combja van.

Itt már könnyebb volt az osztzkodás. A combokat a két fiú kapta, a melléhusát anya és a Kuvasz. A nyakát szőröstül-bőröstül lenyelte apa. A kedves-nővérnek csak a csenevész szárnya maradt.

Melegünk volt. Az ablakon besütött a nap.

– Nem hagyunk meg semmit! – mondta apa.

A hátukon alig volt hús ezeknek a háborús szárnyasoknak. Csak két hosszú, vékony izom. A faruknál háromszög alakú párna, a püspökfalat.

Emlékszem, szűk volt és bűdös volt a szolgálati lakás. Tele idegen holmival. Amikor elment, apánk nem vitte magával a bútorokat. Egy aranykeretes kép volt az egyetlen ismerős darab. Az asztal fölött lógott, pontosan középen. Engem ábrázolt, állítólag. Hálából festette valami bolond.

Nem emlékszem, hogy ki kapta a püspökfalatot.

*

Csak mostanában jut eszembe: szegény apánk reménykedett valamiben ezen a napon. Béke volt újra, béke és tavasz. Talán elhitte, hogy győzött a jó ügy, az igazság. Hogy nem hiába verték őt agyon.

De még nem ért véget a nap. Hátra volt az a bizonyos vé-betű formájú szecsecsonk. Apa letisztogatta, szárazra törölte.

– Ki húz velem ujjat? – kiáltotta vidáman. Senki? Akkor – fordult hozzám – gyere te, fiam!

– Kívántál valamit?

Olyan erősen kívántam, hogy kis híján elsírtam magam.

– Mire gondoltál? – nyűgösködött a Kuvasz.

Ott lógott már apánk nyakában. A kis Puppi, aki apa egyetlen szavára sírva fakadt.

– Gondolni! – legyintett anya.

Le kellett szedni az asztalt, középen, a tálban, csak a csupasz, lerágott csont maradt.

– És most mi lesz? – kérdezte apánk.

Anyánk komoran hallgatott.

Kimentünk a ház elé, a térre. Körberohantunk, de mi se beszéltünk valami sokat.

– Hintázunk? – kérdezte öcsém, és a Kuvasz azt felelte:

– Nem tudom.

– Ide nézzetek! – mondta anya, amikor visszaértünk. Apátok megette a csontokat!

Cakompakk. A tálban semmi, de semmi se maradt.

– Nem volt nehéz – felelte halkan.

– Na gyerünk! – szólt ránk anya. Köszönjete el!

– Erzsike! – intett a szemével apánk. A botomat!

Felállni nehéz, ma már én is tudom. Apa megragadta az asztalt, tétovázott, nekirugaszkodott. A lány a könyöke alá illesztette a mankót, úgy tűnt, hogy apánk egy pillanatra meginog.

*

Mentünk, mentünk keresztül a téren. Később felvett egy teherautót. A romok között már lebukott a nap.

Egyikünk se mondta meg, hogy mire gondolt. Ma már tudom, hogy miért: ugyanarra gondoltunk mind, azon a vasárnapon. Hogy jöjjön haza. Hogy ne menjen el soha többé. Hogy helyreálljon a béke és a nyugalom.

De mi lesz a fogadásból, ha mind ugyanarra gondolunk? A csontnak ugye két vége van. A játszmát mind a két fél mégsem nyerheti meg!

A levegő lehűlt. Emlékszem, az út mentén virágoztak a mandulafák, és a szél az arcunkba vágta a virágillatot.

– Mi lesz apával? – kérdezte a Kuvasz.

– A leves finom volt – mondta öcsém tárgyilagosan.

Hát igen. Az ízét még ma is érzem. A hús is kemény volt és illatos. Ropogósra sült, nem úgy, mint a grillcsirke, amit itt esznek az amerikaiak. Ennek is nyúlós, lucskos a bőre, és még a csontja is ehetetlen. Olyan, mint a szivacs.

Régen kicsordultak a könnyeim, amikor ez a vasárnap eszembe jutott. Szomorú, anyánk, szótlán öcsém, vézna húgom. Az, hogy magukra hagytam őket én is. És hogy most mit érek vele, ha itt vagyok.

De ma már nem sírok. Elmúltak az évek, a múltra is egyre ritkábban gondolok. A fogadásra, amit megnyertünk, mind a ketten. Igazam lett, apa nem jött haza soha többé. Nélküle takarítottuk el a romokat. És mégis, igen, ő nyert. Hiszen ma, fél évszázad után is, itt van velem, itt nevet rám az asztalomon.

BÉKÉSY GYÖRGY